

MÍTOSZOK ÉS TÉNYEK AZ UKRÁN MUNKAERŐ KIVÁNDORLÁSÁRÓL A VISEGRÁDI ORSZÁGOKBA

MÍTOSZOK ÉS TÉNYEK AZ UKRÁN MUNKAERŐ KIVÁNDORLÁSÁRÓL A VISEGRÁDI ORSZÁGOKBA

Az ismertető „Az Ukrajnából a Visegrádi négyek országaiba történő munkaerő-migráció tényorientált média-megfigyelésének népszerűsítése” elnevezésű projekt keretében készült, amely az Európa határok nélkül civilszervezeten keresztül, a Nemzetközi Visegrádi Alap támogatásával, valamint „A mi választásunk” Alapítvánnyal (Lengyelország), a Magyarországi Európa Társasággal (Magyarország), a Szlovák Külpolitikai Egyesülettel (Szlovákia), s az Integrációs Tanáccsal (Csehország) együttműködve valósul meg.

A projekt vezetője: Irina Szusko, Európa határok nélkül civilszervezet

Szerkesztés: Katerina Kulcsicka, Ruszlan Minics, Európa határok nélkül civilszervezet

Dizájn: Viktória Fedina

1. UKRÁN MUNKAERŐ-MIGRÁCIÓ ÉS MEGJELENÍTÉSE A MÉDIÁBAN	3
<i>Pavlo Kravcsuk, Európa határok nélkül civilszervezet, Ukrajna</i>	
1.1.A munkaerő-migráció fő kérdései és a válaszok	4
1.2. A munkaerő-migráció és a migráns munkavállalók az ukrán médiában	8
2. AZ UKRÁN MUNKAERŐ MAGYARORSZÁGRA TÖRTÉNŐ MIGRÁCIÓJÁNAK MÍTOSZAI ÉS SZTEREOTÍPIÁI	12
<i>Ádám Guld, Magyarországi Európa Társaság, Magyarország</i>	
2.1.Társadalmi és politikai kontextus	12
2.2. Az ukrán munkavállalókkal kapcsolatos mítoszok és a valóság	13
2.3. Ukrán munkaerő-migráció Magyarországra 2014 előtt és után	14
3. MIGRÁCIÓ UKRAJNÁBÓL A CSEH KÖZTÁRSASÁGBA – MÍTOSZOK ÉS TÉNYEK	18
<i>Petr Bisof és David Krotil, Integrációs Tanács, elemzésének rövid ismertetése</i>	
4. MÍTOSZOK ÉS SZTEREOTÍPIÁK AZ UKRÁN MUNKAERŐ MIGRÁCIÓRÓL LENGYELORSZÁGBAN	19
<i>Myroslava Keryk, “A mi választásunk” Alapítvánnyal, elemzésének rövid ismertetése</i>	
5. AZ UKRÁN MUNKAERŐ MIGRÁCIÓ SZLOVÁKIAI VALÓSÁGA: MÍTOSZOK ÉS TÉNYEK.....	21
<i>Tomasz Madlenak és Tatiana Hovantsova, Szlovák Külpolitikai Egyesülettel, elemzésének rövid ismertetése</i>	

Ukrajna történelme során a migránsok számára éppúgy számított származási országnak, mint átutazási területnek, vagy célországnak. Az utóbbi 150 év folyamán az ukránok tömeges kivándorlását számos fejlett diaszpóra kialakulása bizonyítja Kanadában, az USA-ban, Argentínában és az Ukrajnával szomszédos országokban. Ezzel egyidejűleg az SZSZKSZ idején, hiába akadályozták a külső határok a szabad mozgást, Ukrajna területére aktívan beutaztak más szovjet köztársaságok lakosai. Összességében az ENSZ adatai szerint a bevándorlók (azok az emberek, akik az ország határain kívül születtek) száma Ukrajnában 1990-ben 6,8 milliót, míg 2017¹-ben 4,8 milliót tett ki, azaz gyakorlatilag minden 9-dik lakos migráns volt.

Annak ellenére, hogy a bevándorlók többsége jól beilleszkedett és állampolgárságot is kapott, Ukrajnában nem népszerű a bevándorlás témája, gyakran a jobboldali radikális diskurzus keretén belül marad².

Ezzel szemben sokkal többet ír a média és még többet beszélnek a politikusok az ukránok külföldi munkaerő-migrációjáról, amely óriási méreteket öltött és komoly hatással van az egész ország gazdasági fejlődésére. Egy 2018. év végi felmérés, „az ukrán állampolgárok tömeges kiutazása külföldre” elemzése szerint a megkérdezettek 59%-a vélte ezt a legnagyobb veszélyforrásnak az ország szempontjából³.

Ukrajnában jelenleg az emigráció „ötödik hullámáról” beszélnek, ami a 19. század és a 21. század eleji nagyszabású migrációs folyamatokat követi⁴. A munkaerő-migrációban több millió ember vesz részt. Ukrajna Nemzeti Bankjának értékelése szerint 2018-ban a külföldről érkező privát átutalások mennyisége 11,6 milliárd dollárig nőtt, ami jelentősen meghaladja a külföldi közvetlen befektetések volumenét, 2019 végéig pedig 12,2 milliárdra becsülik⁵. A Nemzetközi Valutaalap legfrissebb jelentésében Ukrajnát illetően a munkaerő-migrációt nevezte meg a bérek növekedésének egyik okaként⁶ (a külföldi munkaadókkal való verseny miatt az ukránok kénytelenek emelni a béreket).

Természetes, hogy ez a szemmel látható jelenség, a külföldi munkavállalás, a populista retorika, a manipuláció és a hamis értelmezések tárgyává válik. A helyzetet bonyolítja a statisztikai adatgyűjtési rendszer és a pontosan megfogalmazott állami szakpolitika hiánya a munkaerő-migráció kérdésében.

Az ukrán helyzet sajátossága szintén, bár kevésbé lényegbevágó, mint korábban – az orosz média jelenléte⁷, amely gyakran tudatosan manipulálja a kivándorlási adatokat, hogy ezáltal meggyőzze a fogyasztóit a romló gazdasági, demográfiai és politikai helyzetről Ukrajnában.

---

¹ Az ENSZ adatai a migránsok számáról.

<http://www.un.org/en/development/desa/population/migration/data/estimates2/estimates17.asp>

² DeutscheWelle <http://tinyurl.com/yxjgltsx>

³ <http://ratinggroup.ua/research/ukraine/354a0dde7bc4bd5e6fa291b0bd1dc997.html>

⁴ <http://day.kyiv.ua/uk/blog/polityka/pyata-hvylya>

⁵ <https://news.finance.ua/ua/news/-/443543/nbu-prognozuye-zrostannya-perekaziv-trudovoyh-migrantiv-v-ukrayinu>

⁶ <https://www.imf.org/en/Publications/CR/Issues/2019/01/08/Ukraine-Request-for-Stand-By-Arrangement-and-Cancellation-of-Arrangement-Under-the-Extended-46499>

⁷ <https://detector.media/infospace/article/164308/2019-03-21-dzherela-informatsii-mediagramotnist-i-rosiiska-propaganda-rezultati-vseukrainskogo-opituvannya-gromadskoi-dumki>

Ezek a tényezők együttesen a munkaerő-migráció torzított vagy teljesen hamis adatainak terjedését eredményezik, ami jellemzően befolyásolja a közvélemény alakulását, illetve a politikai napirendet. Alább közlünk néhány alapvető, hozzáférhető adatot a munkaerő-migrációról Ukrajnából általában, valamint a visegrádi országokba (Lengyelország, Szlovákia, Magyarország, Csehország). Áttekintjük továbbá a hamis vagy megkérdőjelezhető állítások példáit a munkaerő-migrációval kapcsolatban, amit terjeszt az ukrán média éppúgy, mint a tisztviselők vagy a politikusok, s példákat hozunk fel arról, amit aránytalanul világitanak meg az ukrán tömegtájékoztatói eszközökben.

1.1. A munkaerő-migráció fő kérdései és a válaszok

Kik a migráns munkavállalók?

Az ENSZ meghatározása alapján a „migráns munkavállaló” – „olyan személy, aki fizetett tevékenységet végzett, végez vagy végezni tervez egy olyan országban, amelynek nem állampolgára”⁸. A definíció fontos eleme az időbeli folytonosság megléte – azokat is idesorolja, akik nemcsak jelenleg, hanem a múltban is külföldön dolgoztak⁹. A munkaerő-migráció több modelljét különböztethetjük meg:

- állandó (kiutazás egyik irányba visszatérés nélkül)
- oda-vissza (egyszeri kiutazás hosszú időre, például egy évre, majd visszatérés)
- cirkuláris (rendszeres kiutazás és visszatérés, beleértve az ideyemunkát is)
- határmenti ingázás (amikor a személy külföldre utazik dolgozni, és naponta, legfeljebb hetente hazatér).

A mai Ukrajnára legjellemzőbb a cirkuláris migráció¹⁰.

Hány ukrán állampolgár dolgozik külföldön?

A helyzet az, hogy ezt *pontosan senki sem tudja*. A rendelkezésre álló adatok kutatási hibákat tartalmaznak, esetleg hozzávetőlegesek, hiányosak és becsült értékűek. Azonban egyes adatok némileg megalapozottabbak másoknál, az alkalmazott kutatások, az adatokhoz való hozzáférés és értékelési módszerek alapján.

Mindegyik verzióknak megvannak a maga módszertani és egyéb korlátjai, amelyekkel számolni kell az adatok felhasználása folyamán.

Az Állami Statisztikai Hivatal 1,3 milliós számadata 20 ezer, az egész lakosságra számított extrapolációval rendelkező háztartás 2017-ben történt kikérdezésén alapszik (a Nemzetközi Munkaügyi Szervezet módszerének megfelelően). Viszont csak azokra terjed ki, akik rövid időre utaztak ki, vagy olyan migránsokra, akik hosszú időre vállaltak munkát, de otthonuk Ukrajnában van. Aki családjával együtt utazott ki, vagy nem volt Ukrajnában családjával, nem került be a megkérdezettek körébe, ezért ez a szám **alulértékelt**. Hasonló kutatásokat végeztek 2012-ben és 2008-ban, amelynek alapján figyelemmel lehet kísérni a

⁸ Ukrán-angol nemzetközi terminológiai szótár a migráció területén
http://iom.org.ua/sites/default/files/iom_migration_glossary_color_block_press.pdf

⁹ Felmerül azonban a kérdés: mennyire megyünk vissza az időben e definícióval?. Az az ember, aki három, öt vagy tíz évvel ezelőtt dolgozott külföldön, migráns munkavállaló vagy nem? Ukrajnában az Állami Statisztikai Hivatal a kutatások során a munkaerő-migráció fogalmát 2,5 évre korlátozza.

¹⁰ Az ukrán migráció a válság idején: kényszerített és munkaerő-mobilitás <https://europewb.org.ua/wp-content/uploads/2016/12/Migr-mobility-ukr.pdf>

munkaerő-migráció dinamikáját Ukrajnából. Ez utóbbiak alapján például a migráns munkavállalók száma a 2008-as évvel összehasonlítva csökkent.

Az Ukrán Nemzeti Bank által közzétett, a **munkaerő 5-8%-ára becsült érték** igencsak megközelítő. Az Állami Statisztikai Hivatal adataira támaszkodva a munkaképes lakosság számáról (17,296 millió)¹¹, következtethetünk, hogy legalább **865 ezer – 1,384 millió személyről lehet szó.**

2018-ban a Gazdasági Stratégiai Központ (CESZ) tanulmánya **4 millió** migráns munkavállalóval számolt. Az Állami Statisztikai Hivatal, a határforgalom adatai és a szakértői értékelések adták ennek az alapját. Ezen adatokat elemezve, ne feledjük, hogy a 4 millióból csupán **2,6-2,7 tartózkodik egyidejűleg külföldön** (a CESZ értékelése).

1. számú táblázat. Becslések az ukrán migráns munkavállalók számáról

<i>Az ukrán migráns munkavállalók száma</i>	<i>Intézmény-forrás</i>	<i>Megjegyzés</i>	<i>Hivatkozás</i>
1,3 millió	Állami Statisztikai Hivatal	Azok, akik az utóbbi 2,5 év alatt legalább egyszer külföldre utaztak munkavállalás céljából	http://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2017/bl/12/bl_ztm_2017.zip
A teljes munkaerő 5-8%-a	Ukrán Nemzeti Bank	Körülbelül 865 ezer – 1,384 millió személy	https://tinyurl.com/y3zlkjma
4 millió	Gazdasági Stratégiai Központ (CES)	Ebből 2,6-2,7 millió egyidejűleg tartózkodik külföldön	https://ces.org.ua/migration/
2-3 millió	Nemzetközi Valutaalap		https://tinyurl.com/y4sy65lg
<i>Az ukrán migránsok számának általános értékelése</i>			
6,5 millió	Ukrajna Állami Határőrsége (DPSU)	Az ukrán állampolgárok „nyílt kiutazása” külföldre 2002-től 2018-ig (az ukrán állampolgárok kiutazásainak száma, mínusz a beutazások száma)	A DPSZU adatai a határátlépésről
5 millió (4,964)	ENSZ	A tagországok hivatalos adataira támaszkodik az ukrán állampolgárok vagy az Ukrajnában születettek számát illetően – figyelembe véve az 1991-ig tartó időszakot	https://tinyurl.com/y65cdyxc

¹¹ A népesség gazdasági aktivitása nemek, települési típusok és korcsoportok szerint 2018-ban <http://www.ukrstat.gov.ua/>

A Nemzetközi Valutaalap az Ukraináról szóló 2019. januári beszámolójában **2-3 millióra** értékelte az ukrán migráns munkavállalók számát, bár az értékelésnek nem jelent meg egyetlen módszertani indoklása sem. Legfeljebb az intézmény tekintélyére való tisztelettel alkalmazhatjuk.

Ukrajna Állami Határőrségének adatai szerint 2002-től 2018-ig Ukrainából **6,5 millió** ukrán állampolgár utazott ki és nem tért vissza. Ez a mutató nemcsak a munkaerő-migrációt veszi figyelembe, hanem az állandó kivándorlást is, amit nem gazdasági tényezők váltottak ki. Előfordulhatnak számítási hibák a 2014-2015-ös évekről, amikor Ukrajna a háború miatt nem ellenőrizte az Oroszországgal való határszakasz jelentős részét. Az adatok felhasználása során érdemes szem előtt tartani azt is, hogy az ukrán állampolgárok „nyílt kiutazása” nem áll egyenes arányban a népesség csökkenésével, ugyanis ebben az időszakban külföldiek utaztak be és telepedtek le Ukrainában.

Eközben az utóbbi két év folyamán közzétett „nyílt kiutazásról” szóló adatok azt bizonyítják, hogy *a vízummentesség és a munkaerő-migráció erősödése nem vezetett az állandó kivándorlás jelentős növekedéséhez*. 2017-ben Ukrainát 150 ezer személy hagyta el véglegesen, 2018-ban 200 ezer. Összehasonlításként: 2009-2014 között az otthonelhagyók száma általánosságban félmilliót tett ki évente¹².

Az ENSZ a 2017-es évi állapot szerint az ukrán származású kivándorlók számát a világon közel **5 millió** főre értékeli. Ez az ENSZ-tagországok hivatalos statisztikai adatainak összessége, amelyben feltüntetik az ukrán állampolgárok vagy az Ukrainában születettek (de más ország állampolgárai) számát saját lakosaik körében. Ezen adatok nemcsak a migráns munkavállalókat, hanem azokat az ukrán állampolgárokat is jelentik, akik 1991-ig hagyták el Ukrainát.

A Kijevi Nemzetközi Szociológiai Intézet által 2018-ban végzett felmérés a migrációs várakozásokról azt bizonyítja, hogy Ukrajna **lakosságának 7%-a** szándékozik 6 hónapon belül külföldre utazni hosszabb tartózkodás céljából¹³, ám csupán 62%-uk tett konkrét lépéseket az ügy érdekében. Ez a számadat kiterjedhet azokra, akik még soha nem utaztak külföldre, éppúgy, mint azokra, akik már rendelkeznek migráns munkavállalói tapasztalattal és szeretnék azt folytatni.

Az ukrán migráns munkavállalók számának feltérképezéséhez az egyes országokban igénybe vehetjük az Eurostat statisztikáját is, amely tartalmazza az ukránoknak munkavállalás céljából kiadott tartózkodási engedélyek számát¹⁴, vagy használhatjuk a Visegrádi négyek országainak statisztikáját. Azonban itt is érdemes figyelembe venni, hogy ezek az adatok sem teljesek – például Lengyelországban és Magyarországon megengedett az alkalmi munka munkavállalási engedély nélkül. Továbbá a statisztika nem tartja nyilván az illegális munkásokat.

Mely országokba utaznak az ukrán migráns munkavállalók?

A fentebb idézett Állami Statisztikai Hivatal kutatásai bizonyítják, hogy az ukrán migráns munkavállalók fő célállomása Lengyelország (38,9%), miközben 2015-2017 között Oroszországba mindössze 26,3% utazott munkavállalás céljából (korábban – 43,2%).

¹² Ukrajna Állami Határőrségének adatai

¹³ <https://www.kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=765&page=1>

¹⁴ 2017-ben az ukránok 580 ezer munkavállalói engedélyt kaptak először az EU-ban

<https://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/9333446/3-25102018-AP-EN.pdf/3fa5fa53-e076-4a5f-8bb5-a8075f639167>

Mindemellett fontos számba venni, hogy 2017-ben nem végeztek felmérést a Krím-félszigeten és Donbasz megszállt területein, ami ugyancsak mutathatta az Oroszországba történő migráció csökkenését. Szintén sokan utaznak dolgozni Olaszországba, Csehországba, Magyarországra, Portugáliába.

Az Eurostat adatai szerint 2017-ben az ukránok a legtöbb tartózkodási engedélyt (munkavállalási, oktatási és családi okból) Lengyelországban (585,4 ezer), Csehországban (18,9 ezer), Magyarországon (7,8 ezer), valamint Olaszországban, Németországban, Szlovákiában, Spanyolországban és Nagy-Britanniában kaptak. A kiutazást tervező ukránok megkérdezése alapján kimondható, hogy a legkedveltebb migrációs célország Lengyelország, Csehország és Németország, de bekerült az első tíz közé Magyarország is¹⁵.

Mely régiókból és településekről utaznak ki a legtöbben?

A munkaerő-migrációt általában Ukrajna nyugati részével társítják. Az Állami Statisztikai Hivatal kutatásai szerint 2017-ben a migráns munkavállalók 69%-a Nyugat-Ukrajnából került ki, azonban a 2012-es felméréshez hasonlítva észrevehetően nő a kivándorlók száma (9%) a központi és a déli területekről is. A migránsok közel azonos arányban származtak városokból, illetve falvakból. Az Állami Statisztikai Hivatal kutatásai elemzik az ukrán migráns munkavállalók nem és kor szerinti összetételét is, a külföldön eltöltött átlagos időszakot, a migrációs szándékokat stb.¹⁶.

A munkaerő-migráció hatásai

A fent említett CESZ által végzett kutatás a munkaerő-migráció hatásait pozitívakra és negatívakra osztja fel. A hatások területeit illetően a gazdasági és a szociális szféra mellett az emberi tőkét veszi figyelembe

2. számú táblázat. A munkaerő-migráció hatásainak példái¹⁷

<i>Hatókör</i>	<i>Pozitív hatások</i>	<i>Negatívumok</i>
Gazdaság	Pénzáttalások Befektetések A munkanélküliség csökkenése	A szociális rendszer megterhelése Munkaerő hiány
Emberi tőke	Új ismeretek és készségek megszerzése Az itthon maradottak továbbtanulási motiválása	Az emberi tőke elvesztése
Szociális	A jólét javítása	Családi változások („euró árvák” stb.)

¹⁵ <https://www.kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=765&page=1>

¹⁶ A lakosság külföldi munkaerő-migrációja (egy moduláris mintafelmérés alapján)
http://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2017/bl/12/bl_ztm_2017.zip

¹⁷ Teljes táblázat – CESZ, Hány ukrán utazott külföldre és mit kell ezzel tenni,
c. 6 <https://ces.org.ua/wp-content/uploads/2018/04/Migration-note.pdf>

1.2. Munkaerő-migráció és migráns munkavállalók az ukrán médiában

Mítoszok, sztereotípiák és cáfolataik

A hamis vagy torzított ítéletek főként három dologra vonatkoznak:

- a migráns munkavállalók számára;
- a migráció típusára: például az egyes diaszpórákról szóló tájékoztatást a migráns munkavállalókra vonatkozó információként interpretálják;
- az adatok megadásának időtartamára: a hosszabb ideig tartó kiutazásra vonatkozó információt rövidebb ideig tartó kiutazásként közlik, például az utóbbi 27 év folyamán Ukrajnából történt kiutazások adatait a 2014-es év utániként veszik figyelembe.

Tipikus hiba a szociológiai felmérések magyarázatában a kifejezések és a szinonimák használata, amelyek torzítják az információ értelmezését, mint például a „kiutaztak” ideiglenes munkavállalás céljából vagy „készek a kivándorlásra”, ahol a kérdés úgy szólt, hogy: „gondolkodnak-e a kiutazásról”, illetve „ki akarnak-e utazni”¹⁸.

A politikai retorikában a munkaerő-migráció számos megközelítése létezik. Az orosz utódpolitikusok, valamint az egykori hatalom képviselői, akik a Méltóság Forradalma után elhagyták Ukrajnát, gyakran említik fel a munkaerő-migráció kérdését, hogy ezzel bizonyítsák a jelenlegi hatalom intézkedéseinek negatív következményeit. Természetesen az ellenzék is felhasználja a munkaerő-migráció témáját, a hatalom kritizálása érdekében.

A manipuláció egy másik típusa, ami főként az orosz és oroszbarát médiára és szereplőkre jellemző, az ukrán migránsok rossz és megalázó munkakörülményeinek eltúlzása (az összes külföldi munkavállalást úgy állítják be, mint alacsonyan képzett, „megalázó” és „piszkos” munka végzése, mint pl. a „wc pucolás”¹⁹).

Példák a manipulációra és torzításokra

Kétséges állítás: *Andrij Reva szociálpolitikai miniszter közölte, hogy 3,2 millió ukrán dolgozik állandó jelleggel külföldön, 9 millió pedig szezonális munkaerő-migrációban vesz részt, minek utána a média kijelenti, hogy közel 12 millió ukrán tartózkodik külföldön munkavállalás céljából*²⁰.

Tény: Az Állami Statisztikai Hivatal adatai szerint Ukrajna munkaképes lakosságának száma a 2018. január 1-jei állapot szerint²¹ 28,7 milliót tett ki, azaz ha a 9 vagy 12 millióból indulunk ki, kiderül, hogy minden harmadik, sőt szinte minden második dolgozó migráns munkavállaló, ami aligha hihető.

Ezek az adatok ellentmondanak a fentebb idézett Állami Statisztikai Hivatal, az Ukrán Állami Határőrség információinak, a szakértői és kutatási értékeléseknek a munkaerő-migrációt illetően. Figyelemre érdemes, hogy a miniszter nem nevez meg időszakot a szezonális munkaerő-migráció kapcsán, amelyben a mondott 9 millió személy részt vett.

¹⁸ <https://www.bbc.com/ukrainian/features-40814954>

¹⁹ <https://www.obozrevatel.com/ukr/politics/43289-soratnik-yanukovicha-zayaviv-scho-ukraintsi-potribni-es-tilki-schob-miti-unitazi.htm>

²⁰ <https://www.depo.ua/ukr/life/na-zarobitki-yizdit-9-mln-ukrayinciv-reva-20181222890315>

²¹ http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2018/zb/07/zb_rpu2018xl.pdf

Kétséges állítás: Pavlo Klimkin külügyminiszter kijelentette, hogy egy év alatt Ukrainát több mint 1 millió személy hagyta el, a havonta kiutazók száma pedig eléri a 100 ezret.

Tény: Nem kerül pontosításra, hogy a „kiutazók” alatt migráns munkavállalókat ért-e, akiknek szándékukban áll hazatérni, vagy diákokat, esetleg azokat, akik véglegesen kiköltöztek. Viszont az „elhagyták az országot” kifejezés értelemszerűen visszavonhatatlan kiutazásnak számít. A miniszter nem utal továbbá a forrásokra sem. Mindazonáltal szeretnénk emlékeztetni, hogy az Ukrán Állami Határőrség adatai szerint a „nyílt kiutazás” 2002-től 2018-ig 6,5 millió személyt tett ki, ebből 2018-ban 200 ezer személyt regisztráltak, aki amúgy az.

Hamis állítás: 2014-től Ukrainát 8 millió személy hagyta el, írja egy alig ismert orosznyelvű kiadvány Mikola Azarov volt ukrán miniszterelnök Facebook-oldalára hivatkozva, aki amúgy a közismert ExpatInsider kutatásait veszi alapul²².

Tény: Ez a kijelentés egyszerre többféle manipulációt foglal magába. A címben megfogalmazott állítást a 2014-es évről – a szerzők találták ki, mert az említett Azarov-bejegyzésben nem található. Ez a manipuláció klasszikus formája, de nem az egyetlen. Az ExpatInsider, amelyre hivatkoznak – az InterNations ismert projektje, ami migrációs kutatásokkal, annak feltételeivel globális szinten foglalkozik, és 2015-ben valóban megjelentetett egy publikációt „Ukránok külföldön” címmel²³ az ukrán migrációról. Ugyanakkor, amint a szervezetnél közölték az „Európa határok nélkül” civilszervezettel, ők soha nem foglalkoztak a kivándorlók számával, és a kivándorlók számát illető adatok a különböző országokban nem tőlük származnak. A 8 millió kivándorlóról szóló hamis hír az ExpatInsider-re való utalással 2017. novemberben megjelent az ukrán tömegtájékoztatási eszközökben és számos kiadvány vette át, hivatkozva a tekintélyes Interfax-Ukraina sajtóügynökségre²⁴.

Hamis állítás: Ukrainában pozitív a migrációs egyensúly. Az utóbbi években Ukrainába 11-14 ezer migránssal több utazik be, mint ki²⁵.

Tény: Az Állami Statisztikai Hivatal hivatalos adatai a pozitív migrációs egyensúlyról a lakóhelyek szerinti területi nyilvántartások tényeire támaszkodnak. Rengeteg ukrán állampolgár utazik ki azonban külföldre a regisztráció helyének megváltoztatása nélkül. Ezzel szemben azok a személyek, akik Ukrainába érkeznek tanulás vagy munkavállalás céljából, kötelesek bejelentkezni a tartózkodási engedély megszerzése érdekében, ezért a migráció egyensúlya nem tükrözi teljesen a dolgok valódi állapotát. Mindamelllett 2010-ig a külföldiek „nyílt beutazása” lényegesen meghaladta az ukrán állampolgárok kiutazásának számát.

Még egy állítás, amely nem mondható hamisnak vagy elferdítettnek, ám mégis érdemes ezen a helyen megemlíteni, mivel része a munkaerő-migráció eltúlzott volumenének.

„Elvérézés” – Julija Mosztova és Szerhij Rahmanyin szerzői metaforája („Dzerkalo tizsnya” – A hét tükre) az azonos című publikáció²⁶ megjelenését követően 2018. januárban a tematikus újságírás „közhelyévé” vált és óriási visszhangot keltett – a kutatások „forró

²² <http://infocenter-odessa.com/index.php?newsid=50686>

²³ <https://www.internations.org/expat-insider/2015/ukrainians-abroad>

²⁴ <https://www.eurointegration.com.ua/rus/news/2017/11/30/7074407/>

²⁵ https://zn.ua/UKRAINE/saldo-migracii-v-ukraine-polozhitelnoe-ekspert-311184_.html

²⁶ https://dt.ua/internal/krovotecha-chomu-ukrayinci-pokidayut-svoyu-krayinu-267394_.html

nyomon” bizonyítják, hogy a cikk három nap alatt több mint 400 átnyomtatást ért meg, egyes tézisei pedig több millió emberhez jutottak el. A komoly elemzés ellenére (a cikk egy más célból végzett szociológiai felmérés adataira épül) kritizálták az írást az adatok inkorrekt felhasználásáért és a prekoncepciók írásmód mellett a túlzott szuggesztivitásáért (kiszínezéséért), a hivatkozott média forrásokat pedig az adatok elferdítéséért, a negatív aspektusok kihangsúlyozásáért az online kattintások érdekében (1²⁷, 2²⁸).

Az online média címszavaiban és szövegeiben, csakúgy, mint a politikai megnyilvánulásokban a munkaerő-migrációra vonatkozóan számos olyan negatív felhangú kifejezést használnak, mint az „**agyelszívás**”, „**a munkaerő kiáramlása**”, „**káderéhség**”, „**a munkáskezek kiáramlása**”²⁹.

Munkaerő-migráció – ami hiányzik a médiából

Bár az ukrán tömegtájékoztatási eszközökben sok értékelési és elemzési ékesszólást találunk a munkaerő-migráció méretei kapcsán, úgy hiteleset, mint hamisat vagy manipulatívát, de több fontos témát hiányosan világít meg a média³⁰.

Így például gyakorlatilag hiányzik Ukrajna államközi szerződéseinek és megállapodásainak elemzése a **munkaügyi szabályozást és szociális biztonságot** illetően (bérek, szociális garanciák, szolgálati idő, nyugdíj), ami nélkülözhetetlen minden migráns munkavállaló és a családjaik számára.

Elég keveset beszélnek a tömegtájékoztatási eszközökben **a legális foglalkoztatásról, annak szabályairól, a bérelt munkavállalók jogairól** más országokban. Az ilyen jellegű információk terjesztésével nagyrészt társadalmi szervezetek foglalkoznak, amelyek az emberkereskedelem elleni küzdelem és a foglalkoztatás területén tevékenykednek³¹, viszont a médiában hiányzik a pontos információ az adott témában, jellemzően Magyarországra, Csehországra, Szlovákiára vonatkozóan.

Ukrajnában immár három éve hatályba lépett **A külső munkaerő-migrációról szóló törvény**, valamint két éve érvényes az **Intézkedési terv a migráns munkavállalók és családtagjaik társadalomba való visszailleszkedésének biztosításáról**³², amely egy sor intézkedést javasol a munkaerő-migráció folyamatainak szabályozására, kitérve az adatgyűjtésre (emlékeztetünk: senki sem tudja, hogy pontosan hány migráns van Ukrajnában); a migráns munkavállalók tájékoztatásának mechanizmusára a foglalkoztatás lehetőségeiről, az őket megillető jogokról; a visszatérő migránsok visszailleszkedéséről.

E törvény végrehajtásának nyomon követése jelentős információs potenciállal rendelkezik – mind központi, mind helyi szinten. Így például 2017-ben az „Európa határok nélkül” civilszervezet a törvény végrehajtására vonatkozó információkkal kapcsolatos kérelmet nyújtott be Nyugat- és Dél-Ukrajna 6 megyei és járási adminisztrációjához, amiből kiderült, hogy egyik helyi hatalom sem fogantatosított reintegrációs intézkedéseket³³.

²⁷ <https://voxukraine.org/uk/krovotecha-diagnoz-bez-analizu-retsenziya-sotsiologa-na-rezonansnu-stattyu-dzerkala-tizhnya/>

²⁸ <http://noksfishes.info/landing/mediaresponsibility.html>

²⁹ <http://jml.nau.edu.ua/index.php/go/article/view/13294/18435>

³⁰ Az egyes témák reprezentációjának értékelése szubjektív, mivel a vizsgálat keretében mennyiségi módszereket nem lehetett alkalmazni.

³¹ https://europewb.org.ua/wp-content/uploads/2017/05/EwB_Brochure4_2017-1.pdf

³² <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/249919575>

³³ Európa határok nélkül. A régiók reformjainak ellenőrzése

A külső munkaerő-migráció gazdasági és társadalmi hatásai sokkal széleskörűbbek, mint a valuta-átutalások, az agyelszívás és az „elvézés”, azonban a legtöbb nem kerül az újságírók figyelmének központjába, holott pozitív és negatív tényezőkről egyaránt szó van (lásd fentebb *A munkaerő-migráció hatásai* fejezetet).

Az ukrán információs térben gyakorlatilag hiányoznak **a munkaerő-migráció és a pozitív fejlődés negatív hatásainak minimalizálására irányuló politikák** elemzése és annak példái. Számos érdekes javaslatot találunk a migránsok újra beilleszkedésének gazdasági és szervezeti mechanizmusairól a már említett „Elvézés” című cikkben, valamint a CESZ kutatásaiban.

Másik törekvés, hogy a médiában ne a munkaerő-migrációt jelenítsék meg, mint jelenséget, hanem **személyes történetekként** tálalják. Ez esetben is léteznek az emberkereskedelem áldozataira, a migráns munkavállalók kegyetlen munkakörülményeire vonatkozó szomorú történetek³⁴ éppúgy, mint pozitív példák, vagy semlegesek, amelyek próbálnak ellentmondani a sztereotípiáknak. Ilyen volt például az ukrán migránsokról Lengyelországban készült fotóprojekt, amely reálisabb és színesebb képet mutatott róluk, mint a szokásos ábrázolásuk „építőmunkásokként” és „takarítókként”³⁵. Mindazonáltal a negatív történetek gyakran csak megállapítják a csalást vagy a kizsákmányolást, s nem magyarázzák meg az előfordulási okokat, nem kínálnak alternatív megoldást az ilyen helyzetek elkerülésére. A pozitív történetek pedig a más országban elért sikersztorira korlátozódnak és ritkán számolnak be például olyan befektető migránsról, aki jó pénzt keresett külföldön, hazatért és saját vállalkozást nyitott.

Ezen hiányosságok kiküszöbölése hozzájárulhatna a tényeken alapuló társadalmi megértéshez és a munkaerő-migráció jelenségéhez való hozzáállás megváltozásához, csökkentve ezáltal annak negatív hatásait, ösztönözve a pozitívumokat.

Az ukrán munkaerő kivándorlás megvilágításának fő problémája egyelőre – az értékelés dilemmája, úgy értékrend (pozitív vagy negatív), mint mennyiségi-minőségi értelemben (hányan vannak, mely országokban dolgoznak, mennyi időt töltenek ott, mennyi a jövedelmük, milyen az életkori, nemi és képzési szint szerinti megoszlásuk stb.). Ezért, a bizonytalanság és az adathiány feltételei között, ahhoz, hogy elkerüljük a hamis információk terjesztését, a munkaerő-migráció őszinte és megalapozott megvilágításának tartalmaznia kell **a megbízható források alkalmazását, a témában nyilvánosságra hozott bármilyen nyilatkozat fokozott ellenőrzését, valamint új témák és megközelítések intenzív keresését**, amelyek lehetővé teszik a kialakult mintáktól való eltérést.

Pavlo Kravcsuk, „Európa határok nélkül” civilszervezet, Ukrajna

---

<https://europewb.org.ua/wp-content/uploads/2017/11/Zvit-ostatochnyj.pdf>

³⁴ <https://ukr.segodnya.ua/ukraine/na-zarabotki-v-rabstvo-polsha-odin-iz-liderov-evropy-po-torgovle-lyudmi-1157289.html>

³⁵ <https://birdinflight.com/ru/vdohnovenie/fotoproect/20180710-ukranians-in-poland.html>

2. AZ UKRAJNÁBÓL ÉRKEZŐ MUNKAVÁLLALÓKKAL KAPCSOLATOS MÍTOSZOK ÉS SZTEREOTÍPIÁK A V4 ORSZÁGOKBAN – MAGYARORSZÁG

2.1. Társadalmi és politikai kontextus: az Ukrajnából érkező munkavállalókkal kapcsolatos attitűdök a magyar társadalomban és intézményrendszerekben

Az ukrán bel- és külpolitikát komoly válságok sora jellemezte az utóbbi 5-6 év során, ezek a folyamatok pedig alapvető hatást gyakoroltak az országból induló migrációs folyamatokra. A válság első jelei már 2013-ban megmutatkoztak, majd 2014-ben Yanukovych elnök távozásával, illetve ezzel összefüggésben a Krími Köztársaság kikiáltásával, az ország egysége és nyugalma végleg megbomlott – Ukrajna egyes területei menthetetlenül háborús övezetekké váltak. Az említett folyamatok kétféle módon befolyásolták az országból kiinduló migrációs hullámokat. Egyfelől a környező országok határain megjelentek a fegyveres konfliktus által éritett területekről elvándorló háborús menekültek, akik az életüket féltve kerestek biztos menedéket és támogatást. Másfelől az elhúzódó belpolitikai feszültségek, és az ezzel összefüggésben kialakuló külpolitikai válság, ami végül háborús konfliktusba torkollott, komolyan megviselte az ország gazdaságát is. Miközben 2016-ig a háborúban közel 10.000 ember vesztette életét, illetve 21.000 ember sérült meg, 2015-ben, a válság mélypontján, az ukrán gazdaság teljesítménye több mint 10%-kal, az egy főre eső GDP pedig 1.000 amerikai dollárral csökkent a 2014-es adatokhoz képest.³⁶

A válság hatására jelentős migrációs hullám indult Ukrajnából az EU tagállamok felé, elsősorban Lengyelország, Csehország, Németország, Nagy-Britannia és Olaszország irányába, de eközben a menekültek és a potenciális munkavállalók számára Magyarország is egyre vonzóbb célponttá vált. Ez összefügg az ország geopolitikai helyzetével (az EU tag Magyarország Ukrajnához való közelsége), a két ország közös történelmével és nemzetiségi összetételével (kárpátaljai magyarság³⁷), illetve azzal, hogy a 2007-es világgazdasági válságból kilábaló Magyarországon a termelés gyors ütemű bővülése komoly munkaerőhiányt eredményezett a 2015-ös évet követően.³⁸ Ugyanakkor a magyar helyzettel összefüggésben fontos megjegyezni azt is, hogy az Ukrajnából induló migrációs hullám egy sajátos történelmi-politikai helyzetben találta az országot. A 2015-ben kezdődő európai migrációs válság Magyarországot sem hagyta érintetlenül: mivel az ország éppen a migráció balkáni útvonalán fekszik, 2015-ben jelentős számú menekült haladt át az országon. A folyamat csakhamar a magyar belpolitika kulcskérdésévé vált, melynek során a magyar kormány kommunikációjában a migráció jelensége szorosan összefonódott a bizonytalansággal, a veszéllyel, a megszokott, biztonságos világrend felbomlásának rémképeivel. S bár Magyarország tranzit országgént sohasem volt a Közel-Keletről érkező menekültek és bevándorlók célországa, a bevándorlásellenes hangok 2015-től fogva folyamatosan felerősödtek, így az országban is általánossá kezdett válni az a nézet, miszerint az otthonukat politikai vagy gazdasági okokból elhagyó menekültek csak problémát, felesleges terhet, sok esetben pedig egyenesen kockázatot és veszélyt jelentenek a befogadó országok társadalmi, kulturális és politikai stabilitására nézve. Nyilvánvaló, hogy ez a trend az Ukrajnából érkező menekültek, bevándorlók és munkavállalók helyzetét sem könnyítette meg.

Míg a magyar kormány kommunikációját az utóbbi években a határozott bevándorlásellenesség jellemezte, 2016 óta belső Ukrajnából toboroz munkaerőt a hazai

---

³⁶ https://www.osw.waw.pl/sites/default/files/projekty/ukrainian_migration_in_time_of_crisis.pdf

³⁷ https://en.wikipedia.org/wiki/Hungarians_in_Ukraine

³⁸ https://www.gki.hu/language/en/tag/national_economy/

gyárakba, sőt egyes hiányszakmákban (informatikusok, járművezetők, építőipari munkások, varrónők, asztalosok, ápolók stb.) 90 napig munkavállalási engedély nélkül dolgozhatnak a külföldi munkások.³⁹ Míg egyes becslések szerint már több mint 20 ezer ukrán vendégmunkás dolgozik hazánkban, sokan úgy vélekednek, hogy ez nem válasz a munkaerőpiaci problémákra, mivel a munkások a betanítás után továbbállnak a magasabb béreket kínáló nyugati országok felé. Eközben a magyar és ukrán munkások viszonya sem feszültségmentes. Általános nézet, hogy az ukránok az országba érkezésük után eleinte keményebben dolgoznak, több túlórárt vállalnak és akár szerződés nélkül is munkába állnak, de sokszor (a magyar munkásokkal ellentétben) ingyen kapnak szállást, lenyomják a béreket, könnyen továbbállnak és kulturális, nyelvi tekintetben is problémáik vannak a beilleszkedéssel.⁴⁰ Gyakran kulturális feszültségeket szül az is, hogy a gyárakban nem a kormány által „beígért” kárpátaljai magyarok dolgoznak, hanem ukrán származású vendégmunkások. Itt érdemes megjegyezni, hogy egy 2016-ban készült felmérés szerint a kárpátaljai magyarok 12,7%-a dolgozott külföldön, ami 16–17 ezer munkavállalót jelent. Ezeknek a magyar származású vendégmunkásoknak több mint a fele Magyarországon dolgozott.⁴¹

Összességében tehát az ukrán vendégmunkások megítélése erősen ambivalens képet mutat Magyarországon, s erre komolyan rányomja a bélyegét a globális külpolitikai helyzet, illetve a magyar kormány ezzel kapcsolatos, következetesen bevándorlóellenes kommunikációs stratégiája.

2.2. Az ukrán munkavállalókkal kapcsolatos mítoszok és a valóság

Az ukrán vendégmunkásokkal kapcsolatos tények és hivatalos adatok gyakran ellentmondásban állnak azokkal a hírekkel és híresztelésekkel, amelyek a médiában cirkulálnak, illetve azokkal a nyilatkozatokkal, amelyeket az érintett országok kormányai tesznek a témában. Magyarországon a külföldről érkező munkavállalókkal kapcsolatos legsúlyosabb ellentmondások a kormány migrációval kapcsolatos, választókat célzó kommunikációja, illetve a tényleges külpolitikai intézkedések között feszülnek.⁴²

A 2017-es költségvetés alapján például kiderül, hogy egy kormányprogram keretében 5000 ukrán állampolgár kaphatott munkavállalási engedélyt, továbbá 4600-an már legalább egy hónapot meghaladó munkaviszony keretében dolgoztak Magyarországon.⁴³ A programot még 2016-ban indította el a kormány, amire 450 millió forintot költöttek el.⁴⁴ A program keretében megállapodtak ukrán munkaerő-közvetítő cégekkel, munkaügyi irodákat nyitottak Ukrajnában, adatbázisokat hoztak létre, és a munkások utaztatását is megszervezték. Eközben Orbán Viktor, Magyarország miniszterelnöke, így nyilatkozott a Kossuth rádióban:

„Mi nem hívtunk ide soha senkit se vendégmunkásnak, se semmilyen más okból, hogy itt éljenek velünk. Tehát mi nem bevándorló ország vagyunk, és Magyarország nem akar bevándorló országgá válni.”

³⁹ https://hvg.hu/gazdasag/20181125_Huszezer_ukran_vendegmunkas_jott_Magyarorszagra

⁴⁰

PI:https://www.napi.hu/magyar_vallalatok/lecserelunk_titeket_ukranokra_mert_ok_olcsobbak_feszultseg_egy_multicegnel.657715.html

⁴¹ http://archive.bgazrt.hu/dbfiles/htmltext_files/2/0000000572/metszetek_201801_02.pdf

⁴² <https://kijev.mfa.gov.hu/page/munkavallalas-magyarorszagon>

⁴³ https://hvg.hu/gazdasag/20181204_Csak_szeptemberben_45_ezer_kulfoldi_munkavallalo_kopogtatott_a_magyar_hataron

⁴⁴ https://index.hu/gazdasag/2018/10/04/a_sok_ukran_vendegmunkas_miatt_ukranul_tudo_magyarokat_keres_a_hankook/

De mindez csak a jéghegy csúcsa, mert eközben a politika a jogszabályok lazításával is elősegítette az ukrán munkások helyzetét, például azzal, hogy a hiányszakmákban dolgozó ukrán szakemberek (informatikusok, járművezetők, építőipari munkások, varrónők, asztalosok, ápolók stb.) három hónapig dolgozhatnak a munkavállalási engedély kiváltása nélkül is.⁴⁵ Tehát míg a kormány mereven elutasítja a bevándorlás gyakorlatát, a háttérben komoly intézkedéseket hoz annak érdekében, hogy az ukrán munkásokat Magyarországra csábítsa.

A bevándorlással és a külföldi munkavállalókkal kapcsolatban egy másik gyakori félreértés is megfigyelhető. A nagy nyilvánosság előtt zajló politikai kommunikációban a migrációval kapcsolatban szinte kizárólag az Afrikából és a Közel-Keletről érkező menedékkérőkről esik szó, akik potenciális veszélyforrásként szerepelnek a diskurzusban. Ezzel szemben a valóság az, hogy a ténylegesen Magyarországon dolgozni vagy letelepedni kívánó, EU-n kívüli állampolgárok döntő többsége a szomszédos országokból, elsősorban Szerbiából és Ukrajnából érkezik.⁴⁶ Így a Központi Statisztikai Hivatal (KSH) adatai szerint, csak 2018-ban körülbelül 2400 szerb és 6100 ukrán állampolgár tartózkodott hasonló indokokkal Magyarországon. Tehát míg a politikai kommunikációban és általában a médiában az ukrán munkavállalók szinte láthatatlanok, addig valójában ők alkotják a Magyarországra érkező vendégmunkások döntő többségét.

Végül a KSH adataiból az is kiderül, hogy az Ukrajnából Magyarországra érkezők döntő többsége nem háborús menekült, hanem vendégmunkás. Az adatok szerint 2009 és 2017 között összesen mindössze 127 menedékkérelem érkezett ukrán állampolgároktól, ezek közül a legtöbb 2014-ben, a válság kirobbanásának évében, de akkor is csak 37 darab. Ez a szám azóta folyamatos csökkenést mutat, és míg az ukrán munkavállalók száma az előzőek alapján már több ezerre rúg, addig 2015-ben csak 28, 2016-ban 23, 2017-ben pedig már csak 7 ilyen kérelem érkezett a hivatalokhoz.⁴⁷

2.3. Ukrajnából érkező munkavállalók számának és helyzetének alakulása Magyarországon 2014 előtt és után

Az Ukrajnából érkező állampolgárok számával és helyzetének alakulásával kapcsolatban részletes tájékoztatást nyújtanak a Központi Statisztikai Hivatal népességmozgással foglalkozó éves beszámolóit. Ezek alapján kiderül, hogy a *hivatalos keretek között* Magyarországon tartózkodó ukrán állampolgárok száma jelentős ingadozást mutat a 2007 és 2018 közötti időintervallum alatt (3. sz. *tábla*). Talán ennél is meglelőbb, hogy a számokból összességében egy jelentős csökkenés írható le; míg 2007-ben 15.866 ukrán állampolgár tartózkodott hazánkban, addig 2018-ban már csak 10.503, de a valódi mélypont éppen az ukrán politikai válság utáni időszakra tehető, amikor ez a szám mindössze 6000 fő körül ingadozott (ezek pontos okairól később, a munkavállalással összefüggő adatok tükrében).

3. sz. tábla Magyarországon tartózkodó ukrán állampolgárok 2007-2018 között

Ország	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Ukrajna	15866	17289	17610	17241	16537	11894	10849	8317	6906	6749	5774	10503

⁴⁵ <https://www.vg.hu/gazdasag/szerbek-es-ukranok-viszik-hianyszakmokban-primet-708569/>

⁴⁶ http://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_wnvn001b.html

⁴⁷ http://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_wnvn002b.html

Érdekes folyamatokat fedezhetünk fel, ha a Magyarországon tartózkodó ukrán állampolgárok nemi összetételét vizsgáljuk. Ezekből az adatokból kiderül, hogy 2007-2017 között a hivatalosan Magyarországon tartózkodó ukránok többsége nőnemű (4. tábla), míg a férfiak néhány száz fővel mindig elmaradnak a nők számához képest (5. tábla). Ez az arány csak 2018-ban változik meg, akkor viszont jelentős mértékben; a férfiak kerülnek többségbe, a számuk pedig 3494 fővel nő 2017-hez képest.

4. tábla Magyarországon tartózkodó ukrán állampolgárok 2007-2018 között, nők

Ország	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Ukrajna	8293	8695	8800	8690	8727	6091	5812	4702	3997	3841	3106	4341

5. tábla Magyarországon tartózkodó ukrán állampolgárok 2007-2018 között, férfiak⁴⁸

Ország	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Ukrajna	7573	8594	8810	8551	7810	5803	5037	3615	2909	2908	2668	6162

Míg a Magyarországon tartózkodó ukrán állampolgárok száma 2017 és 2018 között jelentősnek tekinthető (az ország egyik legnagyobb lélekszámú nemzetiségi csoportjáról van szó), addig a hivatalosan menedéket kérő ukránok száma meglepően alacsony ugyanebben az időszakban (6. tábla). Egészen 2012-ig évente alig néhány kérelem érkezett az államhoz, de a válság kirobbanásakor és mélypontján is csak 37 (2014) és 28 (2015) fő szeretett volna ezzel a lehetőséggel élni. Ezt követően a menedékkérők száma a korábbi éveknek megfelelően alakult. Mindebből arra következtethetünk, hogy a Magyarországon élő ukrán állampolgárságú személyek döntő többsége nem menekültként, hanem munkavállalóként érkezik ide.

6. tábla A Magyarországra érkezett ukrán állampolgárságú menedékkérők száma

Ország	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Ukrajna	-	-		9	5	2	7	37	28	23	7	

Ezzel szemben a Magyarországra bevándorló ukrán állampolgárok száma jelentős emelkedést mutat 2016, de főleg 2017-ben. Azonban érdemes megfigyelni, hogy az Ukrajnából érkező bevándorlók számának alakulását tekintve ez már egy második csúcspontnak tekinthető a vizsgált egy évtizedben. 2009 és 2011 között ugyanis a számok még a 2015 és 2016-os adatokhoz közelítenek, majd 2012 után a számok beszakadnak, és csak a 2014-es válság után indulnak újabb emelkedésnek (7. tábla).

7. tábla A bevándorló ukrán állampolgárok

Ország	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Ukrajna			1887	1619	1280	859	558	717	1143	1202	6325	

A Magyarországról emigráló ukrán állampolgárok száma viszonylag stabilnak tekinthető, 2009 és 2016 között; évente átlagosan 400-500 fő hagyta el az országot (8. tábla). Ez a szám, csak 2017-ben kezdett meredeken emelkedni, amikor az előző évhez képest

⁴⁸ http://www.ksh.hu/stadat_eves_1

csaknem 1000 fővel többen, összesen 1312-en emigráltak Magyarországról. Bár erre vonatkozóan pontos információk nem állnak rendelkezésünkre, feltételezhető, hogy a növekvő munkaerőhiány eredményeként ezek az ukrán állampolgárok az EU valamely nyugati tagállamába távoztak a kedvezőbb munkafeltételek és a magasabb bérek reményében.

8. tábla Magyarországról kivándorló ukrán állampolgárok

Ország	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Ukrajna	-	-	564	432	455	474	327	477	469	439	1312	-

A magyar állampolgárságot szerző ukrán állampolgárok száma szintén érdekes ingadozásokat mutat 2009 és 2017 között (9. tábla). A kiadott állampolgárságok száma egészen 2011-ig meredeken emelkedett, ebben az évben összesen 2189 ukrán szerezte meg a magyar állampolgárságot. A csökkenés 2012-ben indult, majd 2013-ban és 2014-ben ez a szám gyakorlatilag megfeleződött (894 és 858 fő), majd 2015-től fogva beszakadt (386 fő), míg végül 2017-ben már csak 186 fő jelenik meg a kimutatásban. Mindebből arra következtethetünk, hogy az utóbbi néhány évben a magyar állampolgárság már kevésbé vonzó az ukrán állampolgárok számára.

9. tábla Magyar állampolgárságot kapott, korábban ukrán állampolgárok

Ország	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Ukrajna	-	-	558	646	2 189	1 765	894	858	386	365	186	-

Végül az előzőekben ismertetett adatokat érdemes összevetni az ukrán munkavállalóknak kiadott munkavállalási engedélyek számával 2013 és 2017 között (10. tábla). A táblázat alapján látható, hogy a kiadott munkavállalási engedélyek száma 2013 és 2014 között gyakorlatilag megfeleződött, majd lassú csökkenésbe kezdett. A jelenleg rendelkezésre álló adatok alapján a csökkenés 2017-ben érte el eddigi mélypontját, ebben az évben már csak 950 munkavállalási engedélyt állítottak ki Magyarországon dolgozó ukrán munkásoknak.

10. tábla Ukrán munkavállalóknak kiadott munkavállalási engedélyek száma Magyarországon 2013-2017 között⁴⁹

Ország	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Ukrajna	-	-	-	-	-	-	2078	1145	1145	1413	950	-

A 10. tábla adatai alaposabb elemzést is igényelnek. Érdeemes megfigyelni például, hogy a KSH a munkavállalási engedélyek országcsoportonkénti megoszlásában is jelentős változást mutatott ki az elmúlt években. Egyrészt Magyarországon jelentősen visszaesett a szomszédos országokból beáramló munkaerő és nagymértékben nőtt a harmadik országbeli állampolgárok száma a munkaerőpiacon. Ezzel kapcsolatban fontos megjegyezni, hogy az EU Kék Kártyát speciális helyzete miatt külön kezeljük az egyéni munkavállalási engedélyek csoportjától. A szomszédos országok esetében a visszaesés annak köszönhető, hogy a legtöbb szerb és ukrán állampolgár szezonális, 90 napot nem meghaladó munkaszerződéssel volt foglalkoztatva. A másik ok, hogy a Nemzetgazdasági Minisztérium bizonyos hiányszakmák esetében engedélyezte, hogy a szerb és ukrán

⁴⁹ https://nfsz.munka.hu/Lapok/full_afsz_kozos_statiztika/stat_kulf_munkavall_mo-on.aspx

állampolgárok munkaerőpiaci vizsgálat nélkül is dolgozhassanak az országban, az így álláshoz jutó, szomszédos országból érkező munkaerő létszámát a Bevándorlás és Menekültügyi Hivatal tartja számon (lásd fent). A szomszédos országokból, elsősorban Szerbiából és Ukrajnából érkező munkavállalók száma az elmúlt időszakban bekövetkezett könnyítéseknek köszönhetően csökkent az engedéllyel foglalkoztatottak között. A 90 napot nem meghaladó szezonális foglalkoztatás miatt több mint 3000 ukrán és több mint 600 szerb állampolgárt jelentettek be a foglalkoztatók. Az ukrán és szerb munkavállalók a közép-magyarországi és dunántúli területeken fordultak elő nagyobb mértékben.⁵⁰

Ádám Guld, Magyarországi Európa Társaság, Magyarország

---

⁵⁰ https://nfsz.munka.hu/Lapok/full_afsz_kozos_statiztika/stat_kulf_munkavall_mon/content/stat_kulf_mvall_mo_adatok_2017.pdf

3. MIGRÁCIÓ UKRAJNÁBÓL A CSEH KÖZTÁRSASÁGBA – MÍTOSZOK ÉS TÉNYEK

Petr Bisof és David Krotil, Integrációs Tanács, elemzésének rövid ismertetése

Az 1990-es évek óta az ukrán migráció a Cseh Köztársaságba túlnyomórészt gazdasági volt, de az utóbbi években a kelet-ukrán helyzethez is kapcsolódik. Különösen a cseh politikusok említik kifogásként a donyeci menekülteket, hogy ne biztosítsanak nemzetközi védelmet a közel-keleti menekültek számára. Ezzel szemben 2014-ben mindösszesen 7 ukrán kapott menekültstátust és 119 kiegészítő védelmet, 2015-ben - 7 és 174, de később ez a szám jelentősen csökkent - 2018-ban csak 6 ukrán állampolgár kapott menedéket, és csak 12-nek adtak kiegészítő védelmet.

Ezen kívül az Integrációs Tanács nevű szervezet szerint a Cseh Köztársaság Belügyminisztériuma elutasítja az ukrán állampolgárok kiegészítő védelmét, azon az alapon, hogy biztonságos menedéket találnak Ukrajna területén.

Sokkal gyakoribb, hogy gazdasági okokból az ukránok a Cseh Köztársaságba költöznek ideiglenes vagy állandó lakóhellyel, elsősorban a termelésben, építésben vagy szezonális munkában keresve lehetőségeket. Emellett egyre növekszik az országban tanulók száma.

Figyelemre méltó, hogy a cseh politikusok ukrán munkaerő-bevándorlókkal kapcsolatos retorikája kedvezőbb, elfogadóbb - Milos Zeman cseh elnök és Andrei Babis miniszterelnök releváns kijelentései szerint.

Az ukránok foglalkoztatására vonatkozó eljárás a Cseh Köztársaságban továbbra is nehézkes. A munkáltatók 88%-a kifogásolja a folyamat túlzott hosszadalmasságát. Az ukránoknak kapcsolatba kell lépniük a Lvivben lévő cseh konzulátussal, amely körülbelül 15 igénylést bírál el hetente.

A folyamat felgyorsítása és a korrupció csökkentése érdekében a Cseh Köztársaság specifikus programokat hajtott végre "Ukrajna projekt" és "Ukrajna Mode" néven, amely a magasan képzett ukrán munkavállalók foglalkoztatására irányul. Az alacsony munkanélküliségi ráta miatt az ukrán munkavállalók iránti kereslet a Cseh Köztársaságban folyamatosan növekszik, és a hatóságok növelik a két program résztvevő személyek kvótáját. 2016-ban a kontingens mérete 3800 alkalmazott, 2017-ben 9600, 2018-ban 19600 volt, és 2019-ben ez a szám várhatóan 40000-re emelkedik. Ezt a tendenciát támogatja a Cseh Köztársaság miniszterelnöke, Andrej Babis, akinek cégei nagyszámú ukránt foglalkoztatnak.

A kétes foglalkoztatási ügynökségek ellen a cseh kereskedelmi kamara Lvivben létrehozott egy kiegészítő irodát, amely segít a cseh munkáltatóknak, hogy munkaerőt találjanak. Mindezen intézkedések ellenére a Cseh Köztársaságban a foglalkoztatási eljárás továbbra is bonyolult. 2017-ben a munkakártya kiadásának folyamata 4 hónapig tartott. Ennek egyik következménye az illegális foglalkoztatás terjedése a Cseh Köztársaságban.

A Cseh Köztársaság Foglalkoztatási Ügynökségeinek Szövetsége szerint a Cseh Köztársaságban legfeljebb 250000 külföldi munkavállaló dolgozik. 2018-ban bebizonyosodott, hogy 2873 ukrán állampolgár, 285 vietnami állampolgár és 197 moldovai állampolgár volt illegálisan foglalkoztatva a Cseh Köztársaságban, és mintegy 1000 jogi személyre szabtak ki bírságot illegális foglalkoztatásért, melynek összértéke meghaladta a 150 millió eurót.

4. MÍTOSZOK ÉS SZTEREOTÍPIÁK AZ UKRÁN MUNKAERŐ MIGRÁCIÓRÓL LENYELORSZÁGBAN

Myroslava Keryk, "A mi választásunk" Alapítvánnyal, elemzésének rövid ismertetése

Lengyelországban számos fontos változás történt a migrációs politikában és változott a politikai vezetők hozzáállása is a bevándorlókhoz szemben. 2015-ben volt a lengyelországi elnökválasztás és parlamenti választás, amely egybeesett az EU-ban a szíriai háború miatt kialakult migrációs válsággal, ezért a politikusok egyre inkább migránsellenes retorikát használtak.

Az ukrán migrációról szóló retorika kétértelmű. Egyrészt a politikusok azt állítják, hogy Lengyelország 1-2 millió ukrán menekültet (vagy később ukrán gazdasági migránst) fogadott be, másrészt a munkaerőpiacért, a fejlesztésért és a gazdaságért felelős minisztériumok döntéshozói azt állítják, hogy Lengyelországnak több ukrán migránsra van szüksége a munkaerőpiacán. Továbbá szükség van arra, hogy ne csak Ukrajnából, hanem Indiából, Bangladesből és más ázsiai országokból is toborozzanak munkavállalókat.

Lengyelország jelenleg az az ország, amely leginkább nyílt hozzáféréssel rendelkezik az EU munkaerőpiacához, különösen a Keleti Partnerségben érintett országok állampolgárai vonatkozásában, és az ukránok az a csoport, amely főként ezt a lehetőséget használja ki a Lengyelországba és az EU-ba való belépéshez.

Mítoszok az ukrán munkaerő-migrációról

1. A lengyel politikusok gyakran azt mondják, hogy Lengyelország mintegy 2 millió ukrán menekültet fogad be, és ez indokolja más menekültek elutasítását. Az Ukrajnából érkező menekültek száma azonban 2014–2019-ben 107 fő. Ez a különbség a „menekült” és a „migráns” kifejezések cserélhető használatával magyarázható.

A miniszterelnökök azt állítják, hogy Lengyelország "ukrán migránsokat vagy menekülteket" fogadott be. A befogadás valamiféle integrációs támogatás nyújtását jelenti, de az ukrán migránsok (akiket Beata Szydło, volt kormányfő "menekülteknek" nevezett), nem valószínű, hogy integrációs segítséget kaptak. A kormány álláspontja szerint az ukrán munkaerő-migráció humanitárius segítségnyújtás, de valójában a migránsok hiányos szakmákat töltenek be a lengyel munkaerőpiacon, adókat fizetnek és támogatják a lengyel gazdaságot.

2. A lengyel szociális miniszter, Stanisław Tyska azt mondta, hogy Lengyelországban emberek halnak meg a képzetlen ukrán ápolók miatt. Valójában a lengyel Egészségügyi Minisztérium nem regisztrált semmilyen halálesetet orvosi hiba vagy az ukrán ápolók szakmai felkészületlenségének következtében. 2017. december 31-én Lengyelországban egyébként is csak 82 nővér és 8 szülésznő dolgozott Ukrajnából.

3. Sokak meggyőződése szerint az ukrán munkaerő-bevándorlók a lengyelektől munkát vesznek el. Ugyanakkor Lengyelországban a munkanélküliségi ráta mindössze 3,7%, s az előrejelzések szerint 2025-re az országban 1,5 millió ember fog hiányozni a munkaerőpiacról. Lengyelországnak ma több munkaerőre van szüksége, mint amennyi jelenleg a munkaerőpiacon a rendelkezésére áll, beleértve a lengyeleket, az ukránokat és más gazdasági migránsokat.

4. A média is terjeszti azt a képzetet, hogy Lengyelországban a bérek növekedése az ukrán migránsok miatt lassul. Lengyelországban a migránsok ugyan befolyásolják a bérnövekedés lassulását, de nem ez a fő ok. A valódi ok a munkaerőpiaci struktúra változása, ahol rendkívül nagy számban munkaerő kölcsönző ügynökségek működnek, akik alacsony fizetéssel közvetítik ki Lengyelországon belül, de külföldre is az olcsó, többnyire minimálbérért, akár meghosszabbított munkaidőben is dolgozó munkaerőt. A munkaerő kölcsönzők által biztosított rugalmas, ám bizonytalan foglalkoztatás mind külföldieket, mind lengyeleket vonzza.

Tomasz Madlenak és Tatiana Hovantsova, Szlovák Külpolitikai Egyesülettel, elemzésének rövid ismertetése

A migráció témája fontos szerepet játszik Szlovákia társadalmi diskurzusában a 2015-ös migrációs válság után. A migráció és a migrációs válság fontos kérdések voltak a legutóbbi 2016. évi választásokon is. A migránsokkal kapcsolatos ellenséges attitűdök azonban elsősorban a muszlim és afrikai országokból érkező bevándorlókra összpontosítanak.

Ezzel egyidőben ugyanakkor a szlovák gazdaságnak további munkaerőre van szüksége. A munkanélküliségi ráta jelenleg a legalacsonyabb Szlovákia egész történelme során; a Szlovák Munkaügyi, Szociális és Családügyi Minisztérium szerint 2019 januárjában a munkanélküliségi ráta mindössze 5,26% volt.

Az új munkahelyek száma gyorsan nő, 2019 márciusában ez a szám elérte a 95 ezret, ami részben a külföldi munkavállalók iránti keresletre utal, főként a gépek és berendezések üzemeltetői és szerelői (42%), valamint a szakmunkások (22%) esetében.

Ennek eredményeként 2018 májusában a szlovák kormány megváltoztatta jogszabályait, hogy az EU-n kívüli országokból több állampolgárt vonzzon, és 30 napról 20 napra csökkentette azt az időtartamot, ameddig a szlovák állampolgárok számára fel kell ajánlani egy állást, mielőtt egy harmadik országbeli azt betölthetné.

2019 januárjában az ideiglenes tartózkodási engedély iránti kérelem felülvizsgálatának határideje 90-ről 30 napra csökkent, abban az esetben, ha a külföldiek olyan ágazatokban dolgoznak, ahol munkaerőhiány van.

A frissített törvény bevezette a „hiányszakmák” intézményét is. Egyes szakmák, ágazatok esetében 5%-nál alacsonyabb helyi munkanélküliségi ráta mellett a munkáltató nem köteles írásban tájékoztatni a helyi munkaügyi hivatalt az üres álláshelyekről, hanem felveheti a külföldi jelentkezőt. Igaz, csak abban az esetben, ha az alkalmazottai között a külföldiek aránya kevesebb 30%-nál.

Az ukránok jelenléte a migrációval kapcsolatos nyilvános diskurzusban nagyon alacsony szintű, miközben a Szlovákiában jelenlévő külföldiek legnagyobb számú csoportját alkotják.

A hivatalos statisztikák szerint Szlovákiában 2018-ban 11.882 ukrán dolgozott. Legtöbbjük gépeket és berendezéseket üzemeltetett (5757), a második helyen a szakmunkások álltak (összesen 2041), őket a kisegítő és szakképzetlen munkások (1371), valamint más szakemberek (999), továbbá a szerviz- és értékesítési munkatársak (758) követték. Az egyes kategóriák havi bruttó átlagbére 2018-ban a fenti sorrend szerint 1005 eurótól 775 euróig terjedt.

**UKRÁN MUNKAERŐ-MIGRÁCIÓ.
A FORRÁSOK ÉS SZAKÉRTŐK ONLINE ADATBÁZISA**

A szöveg megnyitásához szkennelje be a QR-kódot vagy kattintson az alábbi linkre:
<https://europewb.org.ua/ukrainian-labour-migration-data-sources-ua/>

europewb.org.ua